

**KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ KAPSAMINDA KIRSAL EKONOMİK
ALTYAPI YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ HAKKINDA TEBLİĞ
(TEBLİĞ NO: 2020/25)**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı; doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ölçekli aile işletmelerinin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenilirliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, kırsal ekonomik altyapının güçlendirilmesi, tarımsal faaliyetler için geliştirilen yeni teknolojilerin üreticiler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması, kırsal toplumda yerel kalkınma kapasitesinin oluşturulmasına katkı sağlanması için yeni teknoloji içeren yatırımların desteklenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, 1/1/2021-31/12/2025 tarihleri arasında, kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak, tarım ve tarım dışı istihdamı geliştirmek, gelirleri artırmak ve farklılaştırmak amacıyla; kadınlar ve genç girişimciler öncelikli olmak üzere gerçek ve tüzel kişilerin **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** birincil ve ikincil kırsal ekonomik faaliyetlerine yönelik yatırımları için yapılacak hibe ödemelerine ilişkin hususları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğ; 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununun 19 uncu maddesi ile 27/7/2020 tarihli ve 2800 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe konulan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Tebliğde geçen;

- a) Adres: Herhangi bir toprak parçası veya binanın il, ilçe, mahalle, köy, cadde, sokak ismi, bina numarası, ada ve parsel bilgileri ve benzeri bileşenler ile tanımlanan coğrafi konumunu,
- b) Aynı katkı: Başvurusu yapılan yatırımın tamamının gerçekleştirilmesi için hibeye esas **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** tutar dışında tamamı yatırımcı tarafından karşılanan/karşılanacak miktarı,
- c) Bakanlık: Tarım ve Orman Bakanlığını,
- ç) Çiftçi: Mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı olarak devamlı veya en az bir üretim dönemi ya da yetiştirme devresi tarımsal üretim yapan gerçek veya tüzel kişiyi,
- d) **(Mülga:RG-9/10/2021-31623)**
- e) Genç girişimci: Başvuru tarihi itibarıyla, 18 yaşını doldurmuş, 41 yaşından gün almamış gerçek kişiyi,
- f) Genel Müdürlük: Tarım Reformu Genel Müdürlüğünü,
- g) Gerçek kişi: Kırsal ekonomik altyapı yatırım konularında bir ekonomik faaliyet gerçekleştiren kişiyi,
- ğ) Güncel uygulama rehberi: Bu Tebliğ kapsamındaki faaliyetlerin yürütülmesinde; uygulama esas ve usullere ilişkin detayları belirlemek amacıyla, başvuru sahibi, yatırımcı, tedarikçi ve programın yürütülmesinden sorumlu Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı personelinin kullanımı için Genel Müdürlük tarafından her yıl **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** Kasım ayında bir sonraki yılın uygulamalarında kullanılmak üzere hazırlanan güncel rehberi,
- h) Hibe sözleşmesi: Proje sahipleri ile il müdürlüğü arasında imzalanan ve hibeden yararlanma esasları ile tarafların yetki ve sorumluluklarını düzenleyen sözleşmeyi,
- ı) Hibeye esas proje tutarı: Bu Tebliğde belirtilen kriterleri sağlayan hibe desteği verilecek uygun maliyetler toplamını,

i) İl/ilçe müdürlüğü: Bakanlık il/ilçe müdürlüklerini,

j) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** İl proje değerlendirme komisyonu: A iş planı kapsamında vali yardımcısı başkanlığında; Bakanlık il müdürü, il müdür yardımcısı ve ilgili şube müdürlerinden en az beş kişiden; B iş planı kapsamında ise vali yardımcısı başkanlığında; Bakanlık il müdürü ve il müdür yardımcısı, il özel idaresi genel sekreteri/sekreter yardımcısı, çevre, şehircilik ve iklim değişikliği il müdürü/il müdür yardımcısı, ziraat odası başkanı/başkan yardımcısı, ticaret il müdürü, sanayi ve teknoloji il müdürü/il müdür yardımcısı ile ihtiyaç duyulması halinde proje konusuna göre belirlenen diğer ilgili üniversite, sivil toplum kuruluşu ve kamu kurumu temsilcilerinden en az beş kişiden oluşturulan ve bu Tebliğ kapsamında ilinde yapılan proje başvurularını değerlendiren komisyonu,

k) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** İl proje yürütme birimi: İl düzeyinde programın tanıtımından, projelerin uygulamasından, ödeme icmal veya listelerinin hazırlanmasından, onaylanmasından ve tamamlanan projelerin izlenmesinden sorumlu olan, yapılacak iş ve işlemleri il müdürlüğü adına yürüten, ilgili şube müdürü ve proje kontrol görevlileri ile gerektiğinde il müdürlüğü ve diğer kamu kurumu personelinin valilik oluruyla görevlendirilmesi ile oluşturulan en az üç kişilik birimi,

l) İlerleme raporu: Yatırımcı tarafından hazırlanarak dört ayda bir il müdürlüğüne teslim edilen iş gerçekleştirme raporunu,

m) Kapasite artırımına yönelik yatırım: Faaliyetleri doğrultusunda Bakanlıkça başvuru sahibi adına düzenlenmiş izin/kayıt belgelerini almış ve belli bir tarımsal ürünün işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik olarak yapılmış tesisler ile tarımsal üretime yönelik sabit yatırımlar için yeni teknolojiler içeren makine ekipman alımları ve gerekli olması halinde en fazla %60'a kadar inşaat giderlerini kapsayan yatırımı,

n) Kırsal alan: 31/12/2012 tarihli Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre tüm illerde nüfusu 20.000'den az olan yerleşim yerlerini,

o) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Kırsal ekonomik altyapı: Aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik altyapı sistemleri, arıcılık ve arı ürünlerine yönelik yatırımlar, bilişim sistemleri ve eğitimi, el sanatları ve katma değerli ürünler, ipek böceği yetiştiriciliği, su ürünleri yetiştiriciliği, tarımsal amaçlı birim kooperatif ve birlikler ile bunların üst birlikleri için makine parkları, tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği yatırımlarını,

ö) Kısmen yapılmış yatırımların tamamlanmasına yönelik yatırım: Belli bir tarımsal ürünün işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması ile tarımsal üretime yönelik inşaatı yarım kalmış tesislerin inşaatının tamamlanması ve gerekli makine ekipman alımlarını ya da inşaatı tamamlanmış ancak üretime geçmemiş tesislerin makine ekipman alımlarını içeren yatırımı,

p) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Küçük ölçekli aile işletmesi: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu elli milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeyi,

r) Mali bilanço: Bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren mali tabloyu,

s) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

ş) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Nihai rapor: B iş planı kapsamında yatırıma ait fiili uygulamaların tamamlanmasını takiben ödeme talebi evrakı ile yatırımcı tarafından hazırlanıp il müdürlüğüne teslim edilen rapor,

t) Örtü altı kayıt sistemi belgesi: Üreticilerin örtü altı sistemine kayıtlı olduklarına dair işletmelerinin bulunduğu il ya da ilçe müdürlüklerinden güncel uygulama rehberinin yayımlandığı tarihten sonra alacakları belgeyi,

u) Örtü altı tarım: İklim ve diğer dış etkilerin olumsuzluklarının kaldırılması veya azaltılması için cam, naylon veya benzeri malzeme kullanılarak oluşturulan alçak ve yüksek sistemler altında ileri tarım teknikleri kullanılarak **(Mülga ibare:RG-2/12/2021-31677)** yapılan sebze, meyve ve süs bitkileri yetiştiriciliğini,

ü) **(Mülga:RG-9/10/2021-31623)**

- v) Program: Kırsal kalkınma yatırımlarının desteklenmesi programını,
- y) Proje: Hibe desteğinden yararlanabilmek için belirlenmiş nitelikleri sağlayan gerçek ve tüzel kişilerin gerçekleştirecekleri, başvuru konusu olan tesise ait vaziyet planı ile tesisin ihtiyaçlarına göre elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan ve yapı aplikasyon projesi/mimari proje, peyzaj projesi, statik proje, mekanik tesisat projesi, makine yerleşim planı ve elektrik tesisat projeleri ile maliyet hesapları dahil her türlü ayrıntıyı içeren ve ilgili meslek odalarına kayıtlı teknik elemanlarca onaylanmış projeyi,
- z) Proje kontrol görevlisi: Bakanlık tarafından proje kapsamında resmi kontrol yetkisi verilen personeli,
- aa) Proje toplam tutarı: Program kapsamında hibeye esas proje tutarı ile tamamı yatırımcı tarafından gerçekleştirilen aynı katkı tutarının toplamını,
- bb) (Mülga:RG-29/11/2022-32028)
- cc) Şebekeden bağımsız (off-grid) sistem: İşletmenin öz tüketimi için **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** kullanılacak olup şebekeye bağlı olmayan, bağımsız güneş enerjisi sistemini,
- çç) **(Değişik:RG-17/2/2021-31398)**⁽¹⁾ Tarımsal ürün: Bitkisel ve hayvansal ürünler ile su ürünlerini,
- dd) Tatbikat projesi: Başvuru konusu olan tesisin ihtiyaçlarına göre arazi ve zemin etütleri yapılmış, statik projesinin tüm inşai ölçülerini, tesisat projesinin inşaatını etkileyen bütün elemanlarını, imalat detaylarına uygun ölçü ve karakterde mimari elemanlarını, detaylarla ilgili referanslarını ve tüm detayları çizim teknikleri ile eksiksiz içeren, gerekli bütün ölçülerin, malzemelerin ve teknik özelliklerinin yer aldığı, yapı aplikasyon projesi/mimari proje, peyzaj projesi, statik proje, mekanik tesisat projesi, makine yerleşim planı ve elektrik tesisat projeleri ile maliyet hesapları dahil her türlü ayrıntıyı içeren ve ilgili meslek odalarına kayıtlı teknik personel tarafından onaylanmış projeyi,
- ee) Teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik yatırım: Bakanlık tarafından oluşturulan kayıt sistemlerine kaydı başvuru sahibi adına olan, yasal izinleri alınmış tarımsal işletmeler ve çalışma ve işletme kayıt/onay belgesi mevcut belli bir tarımsal ürünün işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik olarak yapılmış tesislerle ilgili yeni teknolojiler içeren makine-ekipman alımları ve gerekli olması halinde hibeye esas proje tutarının %20'sine kadar inşaat giderini kapsayan yatırımı,
- ff) Tüzel kişi: Kırsal alanlarda kurulmuş olan veya faaliyet gösteren projeyi gerçekleştirecek potansiyele sahip olan zanaatkarlık işletmeleri de dahil olmak üzere küçük ölçekli aile işletmelerini,
- gg) Uygulama sözleşmesi: Yatırımcılar ile proje kapsamında satın aldıkları makine, ekipman ve malzeme ile inşaat yapım işlerini sağlayan yükleniciler arasında yapılacak sözleşmeyi,
- ğğ) Yapı kayıt belgesi: İlgili mevzuatı gereği aranan koşullar saklı kalmak şartı ile 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun geçici 16 ncı maddesi kapsamında alınan belgeyi,
- hh) Yatırımcı: Bu Tebliğ kapsamında proje hazırlayıp başvuruda bulunan ve başvurusu kabul edilerek hibe sözleşmesi imzalayan çiftçi, gerçek ve tüzel kişiyi,
- ıı) **(Değişik:RG-17/2/2021-31398)**⁽¹⁾ **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** Yeni tesis: Güncel uygulama rehberi yayımlanma tarihi itibarıyla yapı ruhsatı alınmış veya alınmamış, inşaat ile ilgili herhangi bir faaliyette bulunulmamış, temelden yapılacak inşaat ve makine ekipman alımını kapsayan, belirli bir tarımsal ürün grubunun işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması ile tarımsal üretim amaçlı sabit yatırım tesisini,
- ii) Yenilenebilir enerji: Jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgâr enerjisini,
- jj) Yüklenici: Hibe sözleşmesi imzalanan yatırım projesi kapsamında yatırımcı tarafından satın alınacak makine, ekipman ve malzeme ile inşaat yapım işlerini sağlayan bağımsız gerçek ve tüzel kişiyi,
- kk) **(Ek:RG-17/2/2021-31398)**⁽¹⁾ **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**
- ll) **(Ek:RG-17/2/2021-31398)**⁽¹⁾ Kırsal mahalle: Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyo-ekonomik durumu, şehir

merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin en geç doksan gün içinde alacağı karar ile kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahalleleri,

mm) (Ek:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾ (Mülga:RG-29/11/2022-32028)

nn) (Ek:RG-9/10/2021-31623) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) A iş planı: 5.000 Türk Lirası ile 500.000 Türk Lirası arası bütçe içeren başvuruları,

oo) (Ek:RG-9/10/2021-31623) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) B iş planı: 50.000 Türk Lirası ile 1.000.000 Türk Lirası arası bütçe içeren başvuruları,

öö) (Ek:RG-9/10/2021-31623) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) Birincil Üretim Tesisi: Bitkisel ve hayvansal üretim yapan, tarımsal faaliyette bulunan, Bakanlık tarafından oluşturulmuş kayıt sistemlerinden herhangi birine kayıtlı olan tarımsal işletmeleri,

pp) (Ek:RG-9/10/2021-31623) İkincil Üretim Tesisi: Birincil üretim ile elde edilen bitkisel ve hayvansal ürünlerin; işlenerek katma değerli ürünlere dönüştürülmesi, ambalajlanması ve depolanmasını sağlayan imalat, işleme ve inşaat dahil olmak üzere tüm tesisleri,

rr) (Ek:RG-9/10/2021-31623) Mücbir sebep: Taraflardan birinin sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmesine engel teşkil edebilecek nitelikte olan deprem, yangın, sel gibi doğal afetler, kanuni grev, genel salgın hastalık, savaş, ayaklanma, kısmi veya genel seferberlik ilanı gibi kişilerin önceden öngörebilmelerine olanak bulunmayan ve bu nedenle önüne geçilmesi mümkün olmayan, dış etkiler sonucu meydana gelen, kamu kurum ve kuruluşları tarafından belgelendirilebilen istisnai bir durum veya olayı,

ss) (Ek:RG-9/10/2021-31623) Veri giriş sistemi: "www.tarimorman.gov.tr" internet adresini,

şş) (Ek:RG-21/1/2022-31726) Avan proje: Başvuru konusu olan tesise ait vaziyet planı ile tesisin ihtiyaçlarına göre elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan plan ve kesitlerin yer aldığı projeyi,

tt) (Ek:RG-29/11/2022-32028) Bakanlık kayıt sistemi: Bakanlık tarafından tarımsal üretime yönelik oluşturulan kayıt sistemlerini,

uu) (Ek:RG-29/11/2022-32028) Bütçe belirleme komisyonu: Bakanlığın destekleme politikalarına göre bu Tebliğde yer alan esaslar doğrultusunda yatırım bütçelerini belirleyen, illerin katsayılarını hesaplayarak bütçenin bu katsayı oranında il bazında dağılımını yapan ve Genel Müdürlük tarafından; aralarında ilgili genel müdür yardımcısı ve daire başkanının bulunduğu en az beş kişiden oluşturulan komisyonu,

üü) (Ek:RG-29/11/2022-32028) Küçük aile işletmesi: Bitkisel üretim yapan işletmelerde tarımsal faaliyette bulunduğu beş dekara kadar tarım arazisi varlığı olan; hayvancılık işletmelerinde ise elli başa kadar büyükbaş veya üç yüz başa kadar küçükbaş hayvan varlığı olan işletmeyi,

vv) (Ek:RG-29/11/2022-32028) Referans fiyat: Genel Müdürlük ve/veya il müdürlüklerinde oluşturulan Referans Fiyat Komisyonu tarafından belirlenerek listeler halinde yayımlanan makine ve ekipman fiyatını,

yy) (Ek:RG-29/11/2022-32028) Referans fiyat komisyonu: Genel Müdürlükte ilgili daire başkanı başkanlığında ilgili daire personeli içinden, il müdürlüklerinde ise il müdürü ve/veya il müdür yardımcısı başkanlığında il proje yürütme birimi personeli içinden en az üç kişiden oluşturulan komisyonu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uygulama Birimlerinin Görev ve Sorumlulukları

Genel Müdürlük

MADDE 5 – (1) Bu Tebliğ kapsamındaki çalışmaları Bakanlık adına Genel Müdürlük yürütür. Genel Müdürlük;

a) Program ile ilgili olarak güncel uygulama rehberini hazırlar.

b) Programın tanıtımını ve yatırımcıların bilgilendirilmesini sağlar. Program kapsamında

yapılacak çalışmaların, idari, mali, mühendislik, çevresel ve teknik uygulamalarla uyumlu bir şekilde yürütülmesine destek verir.

c) Program ile ilgili olarak, yıllık yatırım programı ve bütçe teklifi hazırlıkları, bu tekliflerin ilgili Bakanlık birimlerine iletilmesi ve kabulü için gerekli çalışmaları yapar.

ç) Program kapsamında il müdürlüğü tarafından onaylanan ödemeleri tahakkuk işlemlerini takiben ödenmek üzere bankaya gönderir.

d) Programın etkin bir şekilde yürütülebilmesi için izleme, istatistiki çalışma ve gerektiğinde kontrol işlemlerini yapar veya yaptırır.

e) Programın yürütülmesinde görevli personele yönelik değerlendirme toplantıları veya eğitim programlarının hazırlanmasını ve düzenlenmesini sağlar.

İl müdürlüğü

MADDE 6 – (1) İl müdürlüğü;

a) Başvuru sahiplerine, başvuruların hazırlanması konusunda ihtiyaç duyulduğunda gerekli bilgilendirmeyi yapar. Programın tanıtımını ve yatırımcıların bilgilendirilmesini sağlar.

b) Program kapsamındaki çalışmaların Bakanlık adına 44 üncü ve 45 inci maddelerde belirtilen sorumluluklar doğrultusunda idari, mali, hukuki, mühendislik ve çevresel uygulamalarla uyumlu bir şekilde yürütülmesini ve program kapsamında yapılacak tüm çalışmaların il bazında uygulanmasını, izlenmesini, sekretaryasını ve koordinasyonunu sağlar.

c) Veri tabanına girilen her türlü bilgiden sorumludur. Bu Tebliğ kapsamında yapılacak bütün çalışmalara esas teşkil etmek üzere istenilen bilgileri ivedilikle ve zamanında veri tabanına girer.

ç) Projelerin; bu Tebliğ, güncel uygulama rehberi ve hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinin sağlanmasından, uygulamaya yönelik olarak düzenlenecek tüm belgelerin onaylanmasından ve birer suretinin muhafazasından sorumludur. Talep edildiğinde, bu belgeleri Genel Müdürlüğe gönderir.

İl proje değerlendirme komisyonu ve il proje yürütme birimi

MADDE 7 – (1) İl proje değerlendirme komisyonu;

a) Program kapsamında alınan hibe başvurularının idari uygunluğu ile başvuru sahiplerinin ve projelerin uygunluğunu kontrol eder, başvuruları değerlendirme kriterleri açısından inceler, tüm proje başvurularının nihai puanlarını tespit eder, değerlendirme raporlarını ve sonuç tablolarını hazırlar, program teklif listelerini belirler.

b) Başvuruların; bu Tebliğe ve güncel uygulama rehberine uygun olarak il düzeyinde değerlendirilmesinden sorumludur.

(2) İl proje yürütme birimi;

a) (**Değişik:RG-21/1/2022-31726**) İl düzeyinde programın tanıtımı, projelerin uygulanması ve tamamlanan projelerden A iş planı kapsamında olanların iki yıl, B iş planı kapsamında olanların ise üç yıl süreyle izlenmesi ile ilgili olarak yapılacak iş ve işlemleri il müdürlüğü adına yürütür.

b) İl düzeyinde proje hazırlanması aşamasında potansiyel başvuru sahiplerini program hakkında ve proje başvurularının hazırlanması konusunda bilgilendirir.

c) Hibe sözleşmesi imzalanmadan önce; başvuru aşamasında elektronik ortama girişi yapılan bilgi ve belgelerle sunulan hibe sözleşmesi ve eklerinin uyumu ile bu Tebliğ ve güncel uygulama rehberinde yer alan esaslara göre uygunluğunu inceler. İnceleme sonucunu bir rapora bağlar, hibe sözleşmelerini düzenler ve hibe sözleşmesi imzalamaya yetkili il müdürüne sunar.

ç) (**Değişik:RG-29/11/2022-32028**) Projelerin uygulamasını; bu Tebliğ, yürürlükteki ilgili mevzuat ve bu amaçla Genel Müdürlük tarafından hazırlanan güncel uygulama rehberi hükümleri doğrultusunda kontrol eder, izler ve değerlendirir. Ödeme taleplerini inceleyerek uygun olanları il müdürlüğünün onayından sonra Genel Müdürlüğe gönderir.

(3) İl proje yürütme biriminde görevli (**Değişik ibare:RG-17/2/2021-31398**)⁽¹⁾ personel, il proje değerlendirme komisyonunda görevlendirilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yatırım Konuları, Yatırım Yeri ve Yatırım Süresi

Yatırım konuları

MADDE 8 – (1) Kırsal ekonomik altyapı yatırım konularında;

- a) Aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik altyapı sistemleri,
- b) Arıcılık ve arı ürünlerine yönelik yatırımlar,
- c) Bilişim sistemleri ve eğitimi,
- ç) El sanatları ve katma değerli ürünler,
- d) İpek böceği yetiştiriciliği,
- e) Su ürünleri yetiştiriciliği,

f) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Tarımsal amaçlı birim kooperatif ve birlikler ile bunların üst birlikleri için makine parkları,

- g) Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği yatırımları, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen yatırım konularının tümü veya bir kısmı illerin sektörel önceliklerine göre Bakanlıkça belirlenerek başvuru öncesinde ilan edilir ve uygulanır.

(3) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Kırsal ekonomik altyapı yatırım konuları için yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanmasına yönelik yatırım, kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde başvuru yapılabilir.

(4) Çay ve fındık konusunda kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon için sadece yaş çay ve fındık üretiminin yapıldığı illerdeki başvurular kabul edilir.

(5) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Tarımsal ürünlerin depolanmasına yönelik başvurularda çelik silo ve soğuk hava deposu yapımına yönelik yeni tesislerin yapımı ile yenilenebilir enerji ve/veya soğuk hava deposu ekipmanı ile sınırlı olmak kaydı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(6) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Yatırım yeri; sadece köy, belde, kırsal mahalle ve tüm illerde nüfusu 20.000'den az olan yerleşim yerlerinde ise başvuru yapılabilir.

(7) Yatırımcılar bu Tebliğ kapsamında ülke genelinde sadece bir adet proje başvurusunda bulunabilirler. Tarımsal amaçlı **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** birim kooperatifler, birlikler ile bunların üst birliklerinin tüzel kişilik olarak proje başvurusunda bulunmaları, üyelerinin ve/veya ortaklarının tüzel kişilik veya bireysel olarak farklı yatırım konularında başvuru yapmalarına engel teşkil etmez.

(8) Kırsal ekonomik altyapı yatırım konularına yönelik **(Ek ibare:RG-9/10/2021-31623)** inşaat bütçesi içeren başvurularda başvuruya esas yatırım konusunun hibe desteği kapsamında değerlendirilebilmesi ve hibe desteğinden yararlanılabilmesi için alınmış veya alınacak olan yapı ruhsatı ve yapı kullanım izin belgelerinin ve/veya yapı kayıt belgesinin mutlaka başvuru konusu ile uyumlu olması gerekir. **(Ek cümle:RG-2/12/2021-31677)** Ancak nüfusu 20.000'in altında olan yerleşim yerlerinde yapılacak başvurular için başvuru sahibinin yatırım yerinin bağlı olduğu belediyeden alacağı yapı ruhsatı almasına gerek olmadığına dair yazıyı sunması halinde yapı ruhsatı istenmez.

(9) **(Değişik:RG-21/1/2022-31726)** Program çerçevesinde hibe desteğinden yararlanmış yatırımcılardan/tesislerden B iş planı kapsamında üç yıllık izleme süresinin bir yılını tamamlamış olanlar; kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde proje başvurusunda bulunabilirler. Niteliği yeni tesis olan başvurular için üç yıllık izleme süresinin tamamlanmış olması şarttır. A iş planı kapsamında ise iki yıllık izleme süresinin bir yılını tamamlamış olanlar aynı makine ekipman alımı dışında her iki iş planı için de başvuru yapabilirler.

(10) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** **(Değişik ibare:RG-21/1/2022-31726)** B iş planı kapsamında kiralananmış bir mülk üzerinde yapılacak yatırımlar uygun yatırımlardır. Kiralama süresinin yatırım için **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en az **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** beş yılı kapsaması gerekir. Yatırımın inşai faaliyet içermesi durumunda; nihai raporda ödeme talep dosyası ekinde üst hakkı veya kiralamanın tapuya şerh edilme şartı aranır. Kira sözleşmesi yerine tahsis/irtifak belgesi bulunması halinde bu belgeler ilgili kurum ve kuruluşun bağlı oldukları mevzuata göre alınır.

(11) (Mülga:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾

(12) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) Tarımsal amaçlı birim kooperatifler ve birlikler ile bunların üst birliklerince yapılacak başvurularda kira süresi şartı aranmaz.

(13) Kırsal ekonomik altyapı yatırımlarından aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik altyapı sistemleri konusunda yapılan başvurularda, mevcut kümeslerin 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu ile 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu hükümlerine göre zorunlu olan biyogüvenlik tedbirleri hibe kapsamında değerlendirilir.

(14) Kırsal ekonomik altyapı yatırımlarından aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik altyapı sistemleri konusunda yapılan örtü altı tarım/yetiştiricilik başvurularında örtü altı kayıt sistemine (Ek ibare:RG-9/10/2021-31623) nihai rapor öncesi kayıtlı olmak şartı aranır.

(15) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) Aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik altyapı sistemleri konusunda yapılan örtü altı tarım başvuruları, 25/6/2014 tarihli ve 29041 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Örtü Altı Kayıt Sistemi Yönetmeliği hükümlerine uygun olmalıdır.

(16) (Mülga:RG-29/11/2022-32028)

(17) Makine parkları yatırımları için başvuru sahipleri üretici örgütü olmalıdır. Bu konuda, (Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028) kendi yürür makineler desteklenmez.

(18) (Ek:RG-29/11/2022-32028) Tuzun 16/8/2013 tarihli ve 28737 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türk Gıda Kodeksi Tuz Tebliği (Tebliğ No: 2013/48)’ne uygun olarak işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması kapsamında kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğindeki proje başvuruları hibe desteği kapsamındadır.

(19) (Ek:RG-29/11/2022-32028) 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununa göre kurulmuş serbest bölgelerde yapılacak yatırımlar için başvuru kabul edilmemektedir.

Yatırım yeri

MADDE 9 – (1) Program çerçevesinde 81 ilde; 8 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen yatırım konularından tümü veya bir kısmı, illerin sektörel önceliklerine göre Bakanlıkça belirlenerek her yılın (Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028) Kasım ayında yayımlanacak başvuru ve güncel uygulama rehberi ile başvuru öncesinde ilan edilir ve hibe desteği kapsamında başvurular kabul edilir.

Yatırım süresi

MADDE 10 – (Değişik:RG-29/11/2022-32028)

(1) Projelerin son tamamlanma tarihi mücbir sebepler hariç; A iş planı kapsamında hibe sözleşmesinin imzalandığı tarihten itibaren altmış gün, B iş planı kapsamında ise hibe sözleşmesinin imzalandığı takvim yılının Kasım ayının son iş günüdür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Başvuru Sahiplerinde Aranacak Özellikler

Kırsal ekonomik altyapı yatırımları için başvuru sahiplerinde aranacak özellikler

MADDE 11 – (1) 8 inci maddede belirtilen yatırım konularını gerçekleştirmek üzere hazırlanacak proje başvuruları çiftçiler, gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılır.

(2) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) El sanatları ve katma değerli ürünler hariç, başvuru sahiplerinin Bakanlık tarafından oluşturulan kayıt sistemlerinden başvuru konusu ile ilgili olan kayıt sistemine son başvuru tarihinden önce kayıtlı olması gerekir. A iş planı kapsamında proje sunacak başvuru sahibi gerçek ve tüzel kişilerin ise; son başvuru tarihinden önce en az bir yıldır söz konusu sistemlere kayıtlı olması gerekmektedir.

(3) (Mülga:RG-29/11/2022-32028)

(4) Tüm yatırım konuları için son başvuru tarihinden önce kurulan;

a) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda yer alan kolektif şirket, limited şirket ve anonim şirketler,

b) 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 18/4/1972 tarihli ve 1581 sayılı

Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu, 1/6/2000 tarihli ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanuna göre kurulmuş kooperatifler ile Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun ilgili maddelerine göre kurulan ıslah amaçlı yetiştirici birlikleri ile bunların üst birlikleri/iktisadi teşekkülleri, 29/6/2004 tarihli ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununun ilgili maddelerine göre kurulan iktisadi teşekkülleri,

tüzel kişi olarak başvurabilirler.

(5) Dördüncü fıkrada belirtilen kuruluşlar, kuruluş tüzüklerinde/ana sözleşmelerinde belirtilen faaliyet alanları ile ilgili yatırım konularına başvurabilirler.

(6) Dördüncü fıkrada belirtilen kuruluşların, proje başvurusu, hibe sözleşmesi imzalanması ve uygulamaların gerçekleştirilmesi konularında yetkili kurullarından son başvuru tarihinden önce yetki almış ve bu yetki belgesini proje başvurularında ibraz etmiş olmaları gerekir.

(7) Tüm yatırımlara yönelik proje konularında başvuran yatırımcılardan;

a) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Çiftçilerin; Bakanlık tarafından oluşturulmuş kayıt sistemlerinden herhangi birine kayıtlı olduklarına dair belgeyi ve su ürünleri konusunda başvuru yapacakların Su Ürünleri Yetiştiriciliği Belgesini,

b) **(Mülga:RG-9/10/2021-31623)**

c) Tüzel kişilerin idari ve mali açıdan kamudan bağımsız olduklarına dair taahhünameyi, başvuru ekinde sunmaları gerekir.

Uygun olmayan başvuru sahipleri

MADDE 12 – (1) 11 inci maddede açıklanan çiftçi, gerçek ve tüzel kişi haricindekiler ve kamu görevlileri hibe başvurusunda bulunamazlar.

(2) **(Değişik:RG-17/2/2021-31398)**⁽¹⁾ Kendi isteği ile proje uygulamaktan vazgeçmesi nedeniyle projesi için fesih işlemi uygulanmış yatırımcılar hariç, önceki tebliğler kapsamında hibe programından yararlanmış ancak feshedilmiş proje başvuruları olan yatırımcılar beş yıl süreyle hibe başvurusunda bulunamazlar. Ayrıca hibe sözleşmesi imzalayan ancak yatırımını henüz nihai rapora bağlayamayan, önceki tebliğler kapsamında hibe programından yararlanmış ancak fesih sürecinde bulunan proje başvuruları olan yatırımcılar hibe başvurusunda bulunamazlar.

(3) Tarımsal amaçlı **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** birim kooperatif ve birlikler ile bunların üst birlikleri hariç, tüzel kişi olarak hibe başvurusunda bulunulması halinde ortaklar ayrıca çiftçi ve gerçek kişi olarak başvuru yapamazlar. Tüzel kişi ortaklarının farklı tüzel kişilerle de ortaklıklarının olması halinde tüzel kişiler ayrı ayrı olarak hibe başvurusunda bulunamazlar. Çiftçi, gerçek ve/veya tüzel kişilerin hibe başvurusunda bulunmaları halinde, oluşturdukları ya da oluşturacakları farklı tüzel kişi/ortaklar ayrıca hibe başvurusunda bulunamazlar.

(4) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** İl özel idaresi ve belediye gibi kamu kurum ve kuruluşları, bunların vakıf ve birlik benzeri teşekkülleri ile içinde buldukları ortaklıkların başvuruları Program kapsamında değerlendirilmez.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hibeye Esas Proje Toplam Tutarları ve Destekleme Oranı

Kırsal ekonomik altyapı yatırımı konularında yatırım tutarı ve destekleme oranı

MADDE 13 – (1) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** 8 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen yatırım konularında A iş planı kapsamında proje sunan yatırımcılar için hibeye esas proje tutarı **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** 500.000 Türk Lirası, B iş planı kapsamında proje sunan yatırımcılar için hibeye esas proje tutarı **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** 1.000.000 Türk Lirası üst limitini geçemez.

(2) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** A iş planı kapsamında hibeye esas proje tutarı alt limiti 5.000 Türk Lirası, B iş planı kapsamında ise 50.000 Türk Lirasıdır. Bu limitin altındaki başvurular kabul edilmez.

(3) Başvuruların kabul edilmesi halinde; hibeye esas proje tutarı üst limitinin %50'sine **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** hibe verilir. Başvuru sahipleri hibeye esas **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** makine-ekipman alım tutarının %50'si oranındaki katkı payını, aynı

katkıyı ve toplam (**Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623**) makine-ekipman alım tutarına ait Katma Değer Vergisi (KDV)'nin tamamını kendi öz kaynaklarından temin etmekle yükümlüdür.

(4) (**Mülga:RG-29/11/2022-32028**)

(5) (**Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623**) Makine-ekipman alım tutarının hibe desteği kısmı, kamu kaynakları kullanılarak karşılandığı için yatırımcılar tarafından sağlanması gereken katkı payının finansmanında hiçbir şekilde kamu kaynakları kullanılamaz.

(6) Proje bütçesi KDV hariç hazırlanır.

(7) Proje toplam tutarının bu maddede belirlenen hibeye esas proje tutarını aşması durumunda, artan kısma ait işlerin proje sahiplerince aynı katkı olarak finanse edilmesi ve yatırım süresi içerisinde tamamlanması gerekir. Bu durumun hibe başvurusu ile beraber taahhüt edilmesi şarttır.

(8) Program kapsamında küçük ölçekli ekonomik faaliyetlere yönelik yatırım tesislerinin desteklenmesi amaçlandığından, başvuruda belirtilen proje toplam tutarı ile yatırım konusunun tam olarak gerçekleşmesi sağlanır.

ALTINCI BÖLÜM

Proje Giderleri

Hibe desteği kapsamındaki proje gider esasları

MADDE 14 – (1) Bu Tebliğ kapsamında hibe desteği verilecek proje giderlerinin;

a) Yatırımcı ile imzalanan hibe sözleşmesinden sonra gerçekleştirilmesi,

b) Hibe sözleşmesi ekinde sunulan tatbikat projesinde belirtilmiş olması ve hibe desteği verilecek proje giderleri kapsamında yer alması,

c) Hibe sözleşmesi ekinde sunulan proje bütçesi tablosundaki hibeye esas proje giderlerinin, tüm başvurularda 13 üncü maddede belirtilen limitlerin içerisinde kalması,

ç) Hibe sözleşmesi ekinde sunulan iş planında öngörülen yatırım süresi içerisinde gerçekleşmesi, hibe desteği kapsamındaki giderlerin Bakanlık tarafından yayımlanan satın alma rehberinde belirtilen kurallara uygun olması ve belgelere dayandırılması, gerekir.

Gider kalemleri

MADDE 15 – (1) Bu Tebliğde belirtilen esaslar çerçevesinde; öngörülen yatırım projesinin ayrılmaz bir parçası ve projenin faaliyete geçmesi için kaçınılmaz olan bu maddede belirtilen giderler, ilgili bölümlerde belirtilen istisnalar geçerli olmak kaydıyla hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(2) Yatırım uygulamalarına ait;

a) İnşaat işleri alım giderlerine,

b) Makine, ekipman ve malzeme alım giderlerine, hibe desteği verilir.

(3) Yatırımcılar tarafından, proje kapsamında satın alınacak ve hibe desteği verilecek tüm makine, ekipman, malzeme ve inşaat işleri Bakanlık tarafından yayımlanan satın alma rehberinde belirtilen kurallara uygun olarak yapılmış satın alımlar sonucunda belirlenen yüklenicilerle yapılacak sözleşmeler kapsamında sağlanır.

(4) Yatırımcılar tarafından sürekli çalıştırılan, düzenli, dönüşümlü, yarı zamanlı ve geçici olarak işe alınmış kişiler, kamu çalışanları, kamu kurumları ile kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşlar yüklenici olamazlar.

(5) (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) B iş planı kapsamında hibeye esas proje tutarını oluşturan, hibe desteği verilecek proje giderleri mutlaka teknik projeye ve piyasa etütlerine dayandırılır ve proje başvurularında ayrıntılı olarak belirtilir.

(6) (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) B iş planı kapsamında hibe sözleşmesine bağlanan hibeye esas proje tutarı, uygulama sürecinde artırılmaz. Ancak sözleşmeye bağlanan tutarı aşmaması ve başvuruda bütçelendirilen ve iş kalemlerinde gösterilen (**Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623**) inşaat/makine-ekipman alımı ile ilgili kalemlerde kapasite azalışı olmaması kaydıyla, (**Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623**) inşaat/makine-ekipman alımı ile ilgili kalemler arasında ilgili maddelerde belirtilen kısıt ve limitlere aykırı olmamak üzere aktarımlar yapılabilir.

(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623) İnşaat/makine-ekipman ile ilgili kalemlerde satın alma rehberine ve/veya teknik şartnamelere uygun olarak alımı yapılmayan/yapılamayan ve uygun harcama kapsamında kabul edilmeyen kalemler ikinci el alımı olmamak şartı ile projelerin amacına uygun olarak aynı katkı ile temin edilebilir. Aynı katkı ile karşılanan kalemler tesisin faaliyete geçmesinde engel oluşturmadığı takdirde Bakanlığın uygun görüşü kapsamında hibe hesaplaması kalemlerinden düşülür ve başlangıçta belirlenen toplam hibe tutarındaki miktardan düşülerek hibe ödemesi yapılır.

(7) **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** B iş planı kapsamında yatırımcı, hibeye esas proje giderlerinden inşaat ve makine ekipman alımlarını ayrı ayrı ihale edebileceği gibi bu alımların tamamını tek bir ihaleyle de yapabilir.

İnşaat işleri alım giderleri

MADDE 16 – (1) (Değişik:RG-9/10/2021-31623) Program kapsamında sadece B iş planında inşaat bütçelendirilmesine izin verilir. Hibe desteği verilecek inşaat işleri alım giderleri, projenin faaliyete geçmesi için kaçınılmaz olan inşaat işlerini kapsar.

(2) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki başvurularda hibeye esas proje gideri sadece inşaat faaliyetinden ibaret olamaz. Ancak çelik silo, soğuk hava deposu ve sera yatırımları sadece inşaat faaliyetinden ibaret olabilir.

(3) İnşaatın yapılma yöntemi ile kullanılacak teknolojiyi açıklayan, inşaat işleriyle doğrudan ilgili malzeme, işçilik, makine, ekipman kullanım veya iş makinesi giderlerini kapsayan ve gider türü, ölçü birimi, miktar, birim fiyat ve tutar ayrıntılarını da içeren taslak yapım şartnameleri ve uygulama aşamalarını süreleriyle birlikte gösteren bir iş programı da proje başvuru ekinde sunulur.

(4) İnşaat işleriyle ilgili hazırlanan tatbikat projesi ve bu projeye ait metraj ile keşif özetlerinin imzalı suretleri incelenmek üzere hibe sözleşmesi ekinde sunulmuş olmalıdır. İnşaat işleriyle ilgili uygulama projelerini hazırlayan kişinin ilgili meslek odasına kayıtlı olması şarttır.

(5) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Program kapsamında yapılacak yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki yatırımlarda, yatırıma konu işleme alanı dışında ihtiyaç duyulan idareye ait personel odaları, yatakhane, yemekhane, teşhir ve satış reyonu, beğçi kulübesi, bahçe duvarı, çit, tesis bahçesinin düzenlenmesi gibi bölümler ve bunlara ait giderler idarî alan olarak ve hibeye uygun harcamalar kapsamında değerlendirilir. Bu harcamaların toplamı hibeye esas inşaat giderinin %15'ini, her yapı için kazı, dolgu ve reglaj işleri, yapının toplam hibeye esas inşaat giderinin %6'sını ve alansal olarak idarî alan, toplam inşaat alanının %30'unu aşamaz.

(6) Mesken ve benzeri yapıları kapsayan proje başvuruları ve çevre düzenlemesi harcamaları hibe desteği kapsamında değerlendirilmez.

(7) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Proje uygulaması ile ilgili mevzuat gereği başvuru aşamasında alınması gerekli izin, ruhsat ve denetim işleri ile yapılması zorunlu olan tüm işlemlerin yerine getirilmesinden yatırımcılar sorumludur. İlgili mevzuat gereği alınması gerekli izin ve ruhsatlar, hibe sözleşmesi ekinde, tesis tamamlandıktan sonra alınması gerekli izin ve ruhsatlar ise en geç nihai rapor ekinde sunulmak zorundadır. Ancak, yatırımcının, inşaat işleri ile ilgili mevzuat gereğince alınması gerekli izin ve ruhsatları ilgili kurumdan kaynaklanan sebeplerle hibe sözleşmesi aşamasında sunamaması ve bu durumu belgelendirmesi halinde, yatırımcıya, il müdürlüğünün uygun görüşü ile söz konusu belgeleri temin ederek hibe sözleşmesi imzalaması için otuz gün süre verilir.

(8) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

(9) **(Değişik:RG-21/1/2022-31726)** A ve B iş planı kapsamında yapılan başvurularda, şebekeden bağımsız (off-grid) sistemler de destek kapsamındadır. Bu faaliyet kapsamındaki yatırımların başvuru sahibinin statüsüne bakılmaksızın kırsal alanda olması gerekir. Üretilen enerjinin ulusal şebekeye bağlanması şart değildir. Bu destek sadece yaylacı ve göçer faaliyetleri kapsamında süt/besi (büyükbaş-küçükbaş) yetiştiriciliği/arıcılık/bal üretimi ile bitkisel üretim yapan küçük ölçekli aile işletmelerini kapsar. Küçük ölçekli yaylacı ve göçerler ile bitkisel üretim

yapan yatırımcılar, B iş planı kapsamında makine ve malzeme alımlarına ek olarak işletmelerinin enerji talebini karşılamak amacıyla **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** 5 kW'a kadar şebekeden bağımsız (off-grid) **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** sistem için projelendirme yapabilir. A iş planı kapsamında ise şebekeden bağımsız (off-grid) sistemler alınmak istendiği takdirde başka makine ekipman için başvuru yapılamaz. Yapılacak yatırımlarda yatırım uygulama adresi dışında kalan kablolama işlemleri uygun harcama olarak kabul edilmez.

(10) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Şebekeden bağımsız (off-grid) sistemlerde bağlantı anlaşması istenmez. İl proje değerlendirme komisyonu ve il proje yürütme birimi, işletmelerin şebekeden bağımsız (off-grid) yenilenebilir enerji yatırımları için proje onay yetkisine sahiptir.

(11) Yatırım yapılacak yerin ilgili kuruluş tarafından statik onayı verilmiş çatı üstü ya da arazi olmasında bir engel yoktur.

(12) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Çelik silo, sera ve soğuk hava deposu yatırımları hariç inşaat gideri; yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki yatırımlarda hibeye esas proje tutarının %80'inden, kapasite artırımına yönelik yatırımlarda %60'undan, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik yatırımlarda ise %20'sinden fazla olamaz.

(13) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

Makine, ekipman ve malzeme alım giderleri

MADDE 17 – (1) Program çerçevesinde yapılacak yeni makine, ekipman ve malzeme alımları, üretimi de içeren bir proje bütünüdür parçası olduğu takdirde finanse edilir.

(2) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Yeni tesis **(Mülga ibare:RG-14/2/2023-32104)** niteliğindeki başvurularda hibeye esas proje gideri sadece makine ve ekipman alım giderinden ibaret olamaz. Ancak su ürünleri yetiştiriciliği yatırımlarında hibeye esas proje gideri sadece makine ve ekipman alım giderinden ibaret olabilir.

(3) **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** Kapasite artırımını ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon başvurularında hibeye esas proje tutarının tamamı makine ve ekipman alım giderinden ibaret olabilir.

(4) Yerli malı belgeli makine ve ekipman alımlarında, alım bedeli, proje sahasına teslim giderleri ve montaj giderlerinin tek bir alım faturası şeklinde düzenlenmesi durumunda uygun harcama kapsamında değerlendirilerek hibe desteği verilir. Ayrı faturalandırılmaları durumunda ise sadece **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** makine-ekipman alım bedeline hibe desteği verilir.

(5) Makine ve ekipmanın projede kullanım amacını ve üretimdeki gerekliliğini belirten taslak teknik şartname proje başvuru ekinde sunulur.

(6) Makine, ekipman ve malzeme alım giderleri kapsamında, demirbaş eşya, mobilya, mefruşat alımı gibi giderler ve tesisin işletilmesine yönelik hammadde veya malzeme gibi işletme giderlerine hibe desteği verilmez.

(7) Trafo ve jeneratör satın alımları hibe desteği kapsamında değildir.

(8) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Akıllı tarım uygulamaları ile ilgili satın alımlar, tarımsal bilişim ve çiftlik bilgi sistemi uygulamaları, tarla tarımında gübre sensörleriyle ölçüm, çiftçi bilgilendirme sistemleri (zirai don, aşırı yağış, dolu, zararlı uyarısı, gübreleme takvimi, ilaçlama-sulama önerisi ve benzeri), hasat (dane kaybının ölçümü) ve güncel verim haritasının çıkarılması, verim haritalarının karşılaştırılması (başarı ölçümü), otomatik dümenleme sistemleri, zirai insansız hava araçları, **(Mülga ibare:RG-21/1/2022-31726)** seracılıkta uzaktan erişimle iklimlendirme ve **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** fertigasyon çözümleri, hayvancılıkta büyükbaş hayvanların adım ve lokasyon takibi, vücut ısı, nabız gibi biyomedikal verilerin izlenmesi, sütün miktarı ve kalitesi, sütle ilgili değerlerin yakından izlenmesi, yemin dengeli bir rasyonda hazırlanmasını dijital olarak yönetilebilen makine, ekipman ve malzeme alım giderlerini kapsar.

(9) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** B iş planı kapsamında proje sunulması halinde; makine, ekipman ve malzeme alım giderlerine ait teknik şartnameyi, metraj ve keşfi, makine yerleşim planını ve bina büyüklüğü ile alınan makinelerin uyumlu ve üretim aşamalarında

gerekli olduğuna dair raporu hazırlayan ve tasdik eden kişilerin ilgili meslek odalarına kayıtlı olmaları şarttır.

(10) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

(11) Hibe sözleşmesi öncesi, yatırımcının inşaat işleri ve/veya makine, ekipman ve malzeme alım giderleri işleri ile ilgili yüklenicilerden kaynaklanan sorunlar nedeniyle satın alma **(Mülga ibare:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾** işlemlerinin gerçekleştirilmesi için ek süre talep etmesi halinde, il müdürlüklerince yapılacak inceleme sonucu durumu uygun mütalaa edilenler için yatırım sürelerinin bu Tebliğde belirtilen son tamamlanma tarihlerini geçmemeleri şartı ile hibe sözleşmesi imzalaması süresine ek olarak otuz gün süre verilir. Mücbir sebepler hariç olmak üzere verilen ek otuz günlük süre içinde satın alma rehberine uygun işlem gerçekleştirilemez ise hibe sözleşmesi imzalanmaz. Bu sürenin ihlali halinde hibe sözleşmesi ilgili hükümlerince işlem yapılır.

(12) **(Mülga:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾**

(13) **(Mülga:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾**

Proje kaynaklarından karşılanamayacak giderler

MADDE 18 – (1) 16 ncı ve 17 nci maddelerde açıklanan proje giderlerine uygun olmayan ve hibe desteği kapsamı dışında kalan giderler şunlardır:

a) Her türlü borçlanma giderleri.

b) Faizler.

c) Başka bir kaynaktan finanse edilen harcama ve giderler.

ç) Kira giderleri.

d) Kur farkı giderleri.

e) Arazi, arsa ve bina alım bedelleri.

f) Binanın yakıt, su, elektrik ve aidat giderleri.

g) Ayrı faturalandırılmış nakliye ve montaj giderleri.

ğ) Bankacılık giderleri.

h) Denetim giderleri.

ı) KDV ve ÖTV dâhil iade alınan veya alınacak vergiler.

i) İkinci el/kullanılmış **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** makine-ekipman alım giderleri.

j) Proje yönetim ve danışmanlık giderleri.

k) Makine tamir ve parça alım giderleri.

l) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Sarf malzemeleri.

m) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

n) Mücbir sebepler hariç bu Tebliğ ile belirlenen yatırım süreleri içinde gerçekleştirilmeyen giderler.

(2) Program kapsamında hibe sözleşmesi onaylanmayan projelerle ilgili yapılan hiçbir harcama karşılanmaz, bu giderlerden dolayı herhangi bir sorumluluk ve yükümlülük üstlenilmez.

(3) Bakanlık tarafından yayımlanan güncel uygulama rehberi ve satın alma rehberinde belirtilen usul ve esaslara uygun olarak gerçekleştirilmeyen, belgelendirilmeyen ve ibraz edilmeyen her türlü satın alma gideri, hibeye esas gider kapsamında olsa dahi hibe desteğinden karşılanmaz.

Ayni katkılar

MADDE 19 – (1) Hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra, yatırımcılar tarafından hibeye esas proje giderleri dışında kendi kaynakları kullanılarak bina, malzeme, makine ve ekipman ile işgücüne yönelik olarak yapılacak herhangi bir katkı, yatırım süresi içerisinde tamamlanması koşulu ile ayni katkı olarak değerlendirilir. Ancak iş takvimleri ve uygulamalar sırasında bu katkıların tamamının, yatırımcı tarafından, hibeye esas proje giderlerine yönelik kullanımlar yapılmadan önce veya eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesi zorunludur. Başvuru sahipleri, bu hususları başvuru formlarında taahhüt ederler.

(2) Ayni katkılar, hibeye esas proje giderleri kapsamında öngörülmuş satın alımlardan ayrı bağımsız ihaleler veya gerçekleştirmeler şeklinde yapılır.

(3) Başvuru aşamasında aynı katkı olarak taahhüt edilen işlerin projede öngörülen nitelik, nicelik ve büyüklükte gerçekleştirilmesi şarttır.

(4) Yapılacak aynı katkılar, yatırımcının yapmakla yükümlü olduğu katkı payının yerine ikame edilemez.

(5) Proje sahiplerinden veya iş birliği yapılan kişi ve kuruluşlardan herhangi biri tarafından hibe sözleşmesi öncesi edinilmiş arazi, bina, **(Mülga ibare:RG-9/10/2021-31623)** aynı katkı olarak proje yatırım tutarına dâhil edilmez.

YEDİNCİ BÖLÜM

Proje Başvuruları

Başvuru süresi

MADDE 20 – (1) (Değişik:RG-9/10/2021-31623) Başvuru zamanı Bakanlıkça yayımlanacak olan güncel uygulama rehberinde ilan edilmiştir.

(2) **(Mülga:RG-9/10/2021-31623)**

(3) **(Mülga:RG-9/10/2021-31623)**

Başvuracılara sağlanacak teknik destek

MADDE 21 – (1) Başvuracak gerçek ve tüzel kişiler, program konusunda il proje yürütme biriminden ihtiyaç duydukları bilgiyi alabilirler.

(2) İl proje yürütme birimince verilecek bilgi, proje hazırlanmasında karşılaşılabilecek sorulara cevap vermekle sınırlı olup projenin kabul edilmesi konusunda bir taahhüt niteliği taşımaz.

(3) İl proje yürütme birimleri, yatırımcılara kesinlikle proje hazırlayamaz.

(4) Başvuru sahipleri, programa ait güncel uygulama rehberi ve içinde yer alan başvuru formları ve bilgilendirici dokümanlar ile satın alma rehberini il müdürlüğü veya "www.tarimorman.gov.tr" internet sayfasından temin edebilirler.

(5) Bakanlık tarafından düzenlenecek eğitim, çalıştay ve bilgilendirme toplantıları "www.tarimorman.gov.tr" internet adresi aracılığıyla duyurulur.

Başvurulacak adres

MADDE 22 – (1) Program ile ilgilenen gerçek ve tüzel kişiler, başvurularını "www.tarimorman.gov.tr" internet adresinden yaparlar.

Başvuru şekli

MADDE 23 – (1) Proje başvurusu;

a) 8 inci maddede belirtilen yatırım konularını gerçekleştirmek amacıyla hazırlanır.

b) 11 inci maddede belirtilen niteliklere sahip çiftçi, gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılır.

c) Bakanlık tarafından yayımlanacak güncel uygulama rehberinde yer alan başvuru formu ve ekleri ile satın alma rehberine uygun olarak hazırlanır.

(2) Bu Tebliğde belirtilen usul ve esaslara göre hazırlanan başvuru dosyasının girişi **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** veri giriş sistemi üzerinden yapılır. **(Mülga cümle:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾**

(3) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)⁽²⁾** Bakanlık bilgi sistemlerinde herhangi bir aksaklık olması halinde Genel Müdürlük gerekli önlemleri alır.

(4) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Veri girişi yapılan belge ve dokümanlarla ilgili olarak güncel uygulama rehberinde belirtilen zaman ve takvim dışında hiçbir belgede düzeltme yapılamaz ve doküman tamamlanamaz.

(5) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Başvuru şekline ilişkin bu Tebliğde yer almayan hususlar Bakanlıkça yayımlanacak güncel uygulama rehberinde belirlenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Proje Başvurularının İl Düzeyinde Değerlendirilmesi

İl proje değerlendirme komisyonu

MADDE 24 – (1) Program kapsamında, başvurusu alınan projelerin incelenmesi ve ilk değerlendirmeleri bu bölümde belirtilen kriterlere göre il proje değerlendirme komisyonu

tarafından yapılır. Başvuruların, bu Tebliğe ve güncel uygulama rehberine uygun olarak il düzeyinde değerlendirilmesinden il proje değerlendirme komisyonu sorumludur.

(2) İl proje değerlendirme komisyonunun oluşturulma ve çalışma şekilleri valilik tarafından son başvuru tarihinden önce belirlenir ve taraflara duyurulur.

(3) İl proje değerlendirme komisyonuna, değerlendirme sürecinde gerekli tüm teknik ve lojistik desteğin verilmesi, tabloların düzenlenmesi, proje özetlerinin hazırlanması, verilerin muhafazası gibi konularda çalıştırılması amacı ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirilebilir.

(4) Değerlendirmeye; son başvuru tarihini takip eden **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** üç iş günü içerisinde yapılacak toplantıda belirlenecek kriterlere göre **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** veri giriş sistemi üzerinden başlanır. Valilik makamının ihtiyaç duyması halinde teknik alt komisyon görevlendirilebilir. Oluşturulan alt komisyon il proje değerlendirme komisyonu ile eş zamanlı olarak projelerin incelemesini tamamlar.

(5) Komisyon, bu değerlendirmeleri son başvuru tarihini **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** takip eden üç iş günü içerisinde yapılacak toplantıyı takiben en geç otuz gün içerisinde tamamlar ve görevi sona erer.

Başvuruların idari uygunluk ile başvuru sahibi ve projenin uygunluğu açısından incelenmesi (Değişik başlık:RG-29/11/2022-32028)

MADDE 25 – (Değişik:RG-9/10/2021-31623)

(1) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Belge ve dokümanların yüklenmesinin ardından, il proje değerlendirme komisyonu, başvuruları güncel uygulama rehberinde yayımlanacak Başvuruların İdari Uygunluk Kontrol Listesi ile Başvuru Sahibi ve Projenin Uygunluk Değerlendirme Tablosu Kriterlerine göre inceler. Uygun bulunan başvurular değerlendirmeye alınır.

(2) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

(3) İl proje değerlendirme komisyonu gerek duyarsa, teknik alt komisyonlar oluşturarak projelendirilen inşaat ve/veya makine-ekipmanların mevzuat ve maliyetler açısından uygunluğunu inceletir.

Başvuru sahiplerinin ve projelerin uygunluğunun incelenmesi

MADDE 26 – (Mülga:RG-29/11/2022-32028)

(2) **(Mülga:RG-9/10/2021-31623)**

Başvuruların değerlendirilmesi

MADDE 27 – (Başlığı ile Birlikte Değişik:RG-9/10/2021-31623)

(1) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Başvurular değerlendirilirken; başvuru sahibinin niteliği, yatırım yerinin karakteristiği, yatırımın sektörel önceliği ve başvuru sahibinin daha önce hibeden yararlanma durumu gibi kriterler göz önüne alınır.

(2) Kırsal ekonomik altyapı yatırımlarına ait proje değerlendirme kriterleri ilgisine göre Ek-4'te belirtilmiştir. Proje değerlendirme kriterlerinden toplamda elli ve üzerinde puan almış olan proje başvuruları uygun başvurular olarak kabul edilir.

(3) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Uygun başvurular, Ek-5 dikkate alınarak aldıkları nihai puana göre en büyükten en küçüğe doğru sıralanır ve teklif listeleri hazırlanır. **(Ek cümle:RG-14/2/2023-32104)** Aynı puanı alan başvurular kendi aralarında sıralanırken başvuru zamanı daha önce olan üst sıraya alınır. Genel değerlendirme raporu, değerlendirme sonuç tablosu ve program teklif listelerinin veri giriş sistemi üzerinden alınan çıktıları, komisyonca imzalanan üst yazı ile birlikte Elektronik Belge Yönetim Sistemi üzerinden Genel Müdürlüğe gönderilir.

(4) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Genel değerlendirme raporu, değerlendirme sonuç tablosu ve program teklif listelerinin çıktıları ile başvuru sahiplerince girişi yapılan başvuru dosyaları, 18/10/2019 tarihli ve 30922 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre il müdürlüklerinde muhafaza edilir.

İl proje değerlendirme raporu

MADDE 28 – (Mülga:RG-9/10/2021-31623)

Hibe başvurusunun reddedilme nedenleri

MADDE 29 – (1) İl proje değerlendirme komisyonu tarafından değerlendirme kriterlerine göre yapılan inceleme sonucu alınan proje başvurularının reddedilme kararı, tüm projelerle ilgili Genel Müdürlük onayı **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** alındıktan sonra il müdürlüğü tarafından proje sahiplerine bildirilir.

(2) Başvuruyu reddetme kararının aşağıdaki gerekçelere dayanması zorunludur:

a) Başvurunun müracaat tarihinden sonra alınması.

b) Başvuru sahibinin bu Tebliğde belirtilen şartlara sahip olmaması.

c) Başvuruya konu faaliyetin program kapsamında olmaması.

ç) **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** Projenin uygulama süresinin öngörülen azami süreyi aşması.

d) Hibeye esas proje tutarının ve talep edilen katkının duyurulmuş olan azami miktarı aşması.

e) Projenin teknik yapılabilirliği ile yatırım faaliyetine uygunluğunun yetersiz olması ve maliyetlerin piyasa fiyatlarına uygun olmaması.

f) Başvuru formu ve ekleri içindeki bütçe rakamlarının birbirleri ile tutarsız olması.

g) Başvuruda sunulan bilgi ve belgelerin; birbirleriyle, yatırım konusuyla veya yatırım yeri ile uyumsuz olması.

ğ) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

h) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** B iş planı kapsamında, 22/11/1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu ve/veya 18/12/1981 tarihli ve 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu kapsamında konulan şerhler için ilgili kurumdan yatırım yapılmasında sakınca olmadığına dair belge alınmış yatırım yerleri ile organize sanayi bölgesi, tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi ve ihtisas küçük sanayi sitesi tarafından yatırım yerlerine konulan ipotek veya şerhler, organize sanayi bölgelerinin kuruluşunda kullanılan krediler nedeniyle konulan ipotek ve şerhler ile bu Tebliğ kapsamında yapılacak başvurular için yatırım yerinin kiralanmış olması durumunda kira sözleşmeleri nedeniyle yatırım yerlerine konulan şerhler hariç, yatırım yerinin tapu kaydında ipotek, haciz, ihtiyati tedbir ve yatırımın sürdürülebilirliğini etkileyebilecek şerhler bulunması ve/veya hakkında dava açılmış olması.

ı) **(Değişik ibare:RG-21/1/2022-31726)** B iş planında, mevcut tesisin faaliyeti ile ilişkili olarak bankalarca başvuru sahibi adına daha önce kullanılan kredi nedeniyle konulan ipotek için ilgili bankadan geri ödemelerin düzenli yapıldığına dair belge almış olanlar ile Program kapsamında daha önce hibe desteğinden yararlanmış olan tesisler için sözleşmeleri gereği konulan şerhler hariç, yatırım yerinin ipotekli, şerhli, icraya verilmiş ve/veya hakkında dava açılmış olması.

i) Başvurunun **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** veri giriş sistemi üzerinden yapılmamış olması.

j) Başvurunun **(Mülga ibare:RG-9/10/2021-31623)** bu Tebliğ ve güncel uygulama rehberinde belirtilen usul ve esaslara göre hazırlanmamış veya gerçekleştirilmemiş olması.

k) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Başvuruda belirtilen hibeye esas proje tutarının alt limitin altında olması.

l) Başvuru sırasında ve sözleşme yapılmadan önce başvuru sahibinin iflas etmiş veya projenin tasfiye halinde olması, başvuru sahibinin işlerinin mahkemelerce idare ediliyor olması, alacaklılarıyla herhangi bir düzenlemeye girmiş olması, iş veya faaliyetlerini askıya almış olması, bu meselelerle ilgili bir dava veya takip konusu bulunması veya yürürlükteki mevzuat ve düzenlemelerde yeri olan bir prosedür dolayısı ile bunlara benzer bir durumda olması.

m) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Yatırımcının, kamu haklarından mahrum olması, hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, görevi kötüye kullanma, rüşvet, irtikap, nitelikli zimmet, sahtecilik, hileli iflas suçu işlemiş olması, milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olması, tutuklu bulunması, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmaları, Devlet sırlarını açığa vurmaları, Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş suçlardan kesin hüküm ve/veya idari bir karar olması veya ülkenin mali çıkarlarına zarar

verici herhangi bir suçtan dolayı kesinleşmiş mahkûmiyeti olması.

n) Program bütçesinin yetersiz olması.

o) Farklı gerçek/tüzel kişilerce hazırlanmış olsa dahi aynı yatırım alanlarında birbirleri ile ortak ekonomik ve/veya çıkar ilişkileri bulunan veya birbirlerini tamamlayan projelerle müracaat edilmesi.

ö) **(Değişik:RG-21/1/2022-31726)** Program çerçevesinde hibe desteğinden yararlanmış yatırımcılardan/tesislerden izleme süresinin bir yılını tamamlamamış olanların; niteliği kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon olan proje başvurusunda bulunması, A iş planı kapsamında daha önce alınmış makine ekipman için tekrar başvuru yapılması.

p) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Birbirleriyle birebir aynı olan, kopya projeler ile başvuruda bulunulması.

r) **(Mülga:RG-17/2/2021-31398)**

s) Başvuru sahiplerinin, başvuru sırasında veya sözleşme yapılmadan önce gerçeğe aykırı beyanda bulduklarının tespit edilmesi.

ş) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Niteliği yeni tesis olan yatırımlarda **(Mülga ibare:RG-21/1/2022-31726)** izleme süresi boyunca daha önce sözleşme imzalanan alt konuda tekrar proje başvurusunda bulunulması.

t) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Her iki iş planı kapsamında yapılacak tüm başvurular için başvuruya konu faaliyetin 8 inci maddede belirtilen alanlar dışında olması.

u) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Başvuruda bulunulan iş planı kapsamında istenen bilgi ve belgelerin yüklenmemiş olması.

ü) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Üretime yönelik olmayan, araştırma geliştirme projeleri ile başvuruda bulunulması.

v) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Başvuruda sunulan projenin, il proje değerlendirme komisyonu tarafından yapılan puanlama sonucunda elli puanın altında kalması.

y) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** Çelik silo ve soğuk hava deposunda yenilenebilir enerji üretim tesisleri yapımı ve/veya soğuk hava deposu ekipmanı alımı hariç teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon ile kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması ve kapasite artırımı niteliğinde hibe başvurusu yapılması.

z) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** Başvuru sahibi hakkında iflas, konkordato veya tasfiye kararı alınmış olması, mal varlığı ya da işlerinin atanmış kayyum veya vasi tarafından idare ediliyor olması.

aa) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** Başvuru sahibinin Bakanlık tarafından destek dışı işletmeler kapsamına alınmış olması.

bb) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** Yatırım yerinin 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununa göre kurulmuş serbest bölgelerden birinde olması.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Nihai Değerlendirme Kararı ve Hibe Sözleşmesi

Nihai değerlendirme kararı

MADDE 30 – (1) (Mülga:RG-29/11/2022-32028)

(2) Bu Tebliğ kapsamındaki uygulamaların bütçesi aşağıdaki hükümler doğrultusunda Bakanlıkça belirlenir:

a) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Yatırım bütçeleri, bütçe belirleme komisyonu tarafından Ek-5 doğrultusunda Bakanlığın destekleme politikalarına göre belirlenir. İllerin katsayıları; tarım alanları, hayvan varlıkları, Bakanlık kayıt sistemlerinde yer alan işletme sayıları ve ilin Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu IPARD Programları ile Kent Tarımı Eylem Planı kapsamında olup olmadığı dikkate alınarak asgari ve azami limitler dâhilinde Bakanlık tarafından hesaplanır.

b) Program kapsamında başvuruların yapıldığı her il için Genel Müdürlük tarafından tahsis edilen ödenek miktarı kadar başvuruya hibe desteği sağlanır, değerlendirme nihai kararı söz

konusu ödenek esas alınarak verilir. İlin yaklaşık bütçesinin yeterli olması durumunda program teklif listesinde yer alan tüm başvurular yatırım programına alınır.

c) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** İlin bütçesinin tüm başvurular için yeterli olmaması durumunda; uygun olarak kabul edilen projeler il değerlendirme komisyonunun vermiş olduğu toplam puana göre en büyükten en küçüğe doğru asıl ve yedek olarak sıralanır. İlin bütçe imkânları dâhilinde en yüksek puan alan projeden başlanarak projeler sırayla programa alınır. Asıl olarak hibe sözleşmesi imzalamaya hak kazanan yatırımcılardan, sözleşme imzalamayanlar ve/veya projeyi uygulamaktan vazgeçenler olması halinde; Genel Müdürlüğün uygun görüşü kapsamında, ilin bütçesi dahilinde, proje son tamamlanma tarihi gözetilerek yedek listede bulunan yatırımcılar sırası ile hibe sözleşmesi imzalamaya davet edilir. Yedek listeden çağırma işlemi Genel Müdürlükçe belirlenir.

ç) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** İlin bütçesinin tüm başvuruları karşılaması durumunda; varsa artan bütçeleri toplanır ve bütçesi yetersiz olan illere katsayısı oranında dağıtılır. Bu işleme programa ayrılan bütçe bitinceye kadar devam edilerek illerin yatırım programı oluşturulur ve nihai değerlendirme kararı düzenlenir.

(3) Nihai değerlendirme **(Mülga ibare:RG-9/10/2021-31623)** Genel Müdürlüğün onayı ile kesinleşir.

(4) Bakanlığın bir başvuruyu reddetme ya da hibe vermeme kararı kesindir.

Değerlendirme sonuçlarının açıklanması

MADDE 31 – (1) Kesinleşen değerlendirme sonuçları Genel Müdürlükçe il müdürlüklerine yazılı olarak bildirilir. Ayrıca hibe desteğine hak kazanan başvuru sahiplerine ait proje numaraları “www.tarimorman.gov.tr” internet sitesinde yayımlanarak ilan edilir.

(2) İl müdürlükleri kendilerine iletilen sonuçları, başvuru sahiplerine **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** güncel uygulama rehberinde belirtilen şekilde bildirir.

Hibe sözleşmesi

MADDE 32 – (1) Hibe sözleşmesi, il müdürü ile hibe başvurusu sahibi arasında imzalanır.

(2) Hibe sözleşmesinin içeriği ve formatı Bakanlık tarafından yayımlanan güncel uygulama rehberinde tüm taraflara önceden duyurulur.

(3) Başvuru sahipleri, hibe sözleşmesi aşamasında **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** veri giriş sistemi üzerinden girişleri yapılan bilgi ve belgeler ile bu madde gereğince yapılan değişiklikler ve hibe sözleşmesi ekinde bulunması gereken diğer belgeleri de kapsayacak dosyayı il müdürlüğüne sunarlar. Sunulan bilgi ve belgelerin imzalı/parafı olması gerekir.

(4) Başvuru sahiplerinin hibe kaynaklarından yararlanabilmeleri için hibe sözleşmesi eki dokümanları tamamlayarak hibe sözleşmesini imzalamaları ön koşuldur.

(5) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Başvuru sahipleri, A iş planı için kendilerine yapılan bildirim takip eden on beş iş günü; B iş planı için ise kendilerine yapılan bildirim takip eden yirmi iş günü içerisinde il müdürlüklerine hibe sözleşmesi eki dokümanları ile projeye esas evrakı teslim etmek zorundadır. A iş planı kapsamında bu Tebliğe ve başvuru evrakına göre uygunluğu tespit edilen yatırımcılar ile hibe sözleşmesi imzalanır. Süresi içerisinde il müdürlüğü ile hibe sözleşmesi imzalamayan başvuru sahiplerinin proje başvuruları ve bunlara ilişkin değerlendirme sonuçları iptal edilir. B iş planı kapsamında il proje yürütme birimince proje sahasında, projeye esas dosya ve evrak üzerinde en fazla on beş iş günü süre içinde yapılacak inceleme sonrasında, bu Tebliğe ve başvuru evrakına göre uygunluğu tespit edilen proje sahipleri ile il müdürlüğü arasında yer tespiti ve teslim tutanağı düzenlenerek yatırımcılar hibe sözleşmesi imzalamaya davet edilir. Kendilerine yapılan bu tebligatı takip eden beş iş günü içerisinde il müdürlüğü ile hibe sözleşmesi imzalamayan başvuru sahiplerinin proje başvuruları ve bunlara ilişkin değerlendirme sonuçları iptal edilir.

(6) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** B iş planı kapsamında; başvuru sahibi tarafından teslim edilen hibe sözleşmesi ekleri il müdürlüklerince uygun bulunursa, inşaat işleri ve makine ekipman satın alma uygulama sözleşmesi incelemesinde uygun harcama kapsamında kabul edilmeyen metraj ve alımlar hibeye esas bütçeden çıkarılarak aynı katkı kapsamına alınır, yer tespiti ve teslimi tutanağının düzenlenmesi sonrası hibe sözleşmesi imzalanır. A ve B iş planları

için; Bakanlıkça belirlenen referans fiyat bulunması halinde hibeye esas proje tutarı üst limiti referans fiyatı geçemez. Proje bütçesi, hibe sözleşmesi öncesi il proje yürütme biriminin referans fiyat karşılaştırması sonucu uygun bulunduğu miktar, metraj ve birim fiyat üzerinden revize edilir.

(7) Programa alınan projelerde 29 uncu maddede yer alan hibe başvurusunun reddedilme nedenlerinden herhangi birinin hibe sözleşmesinin imzalanmasından önce tespit edilmesi halinde söz konusu başvuru sahipleri ile hibe sözleşmesi imzalanmaz.

(8) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Hibe sözleşmesi öncesi güncel uygulama rehberinde belirtilen kurallar çerçevesinde projede değişiklik yapılabilir.

(9) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Hibe sözleşmesi sonrası mücbir sebepler ve güncel uygulama rehberinde belirtilen şartlar haricinde projede değişiklik yapılamaz.

Hibe sözleşmelerinde teminat alınması

MADDE 33 – (1) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) A iş planı kapsamındaki yatırımlar için teminat alınmaz. B iş planı kapsamındaki yatırımlar için ise yatırımcı, hibeye esas proje tutarının %3'ü tutarında süresiz limit dâhilinde banka teminat mektubunu hibe sözleşmesi imzalama aşamasında il müdürlüğüne verir. İl müdürlüğü tarafından teyidi alınan teminat mektubu muhafaza edilmek üzere defterdarlık muhasebe müdürlüğüne teslim edilir. Teminatın nakit olarak verilmek istenmesi halinde nakit teminatın defterdarlık muhasebe müdürlüklerinin tahsilat hesabına yatırılıp, il müdürlüklerinin kurumsal koduyla ilgisine göre 330/430-Alınan Depozito ve Teminatlar hesabına kaydedilerek muhasebe işlem sürecinin yürütülmesi sağlanır.

(2) Nihai raporun onaylanması ve **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** ödemenin gerçekleşmesini takiben yatırımcının, SGK prim borcu ile vadesi geçmiş vergi borcu olmadığına dair ilgili kurumlardan aldığı belgeler ile birlikte il müdürlüğüne müracaat etmesi halinde teminat mektubu veya hesaba yatırılan tutar kendisine iade edilir.

(3) Hibe sözleşmesinin **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** mücbir sebepler kapsamında feshedilmesi halinde teminat mektubu veya hesapta bulunan miktar yatırımcıya iade edilir; hibe sözleşmesindeki taahhütlerin yatırımcının kusuru üzerine yerine getirilmediği fesih hallerinde teminat mektubu veya hesapta bulunan miktar Hazineye irat kaydedilir.

(4) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** Teminat mektubu toplam tutarı, hibeye esas proje tutarının %3'ünden az olmamak kaydı ile birden fazla bankadan alınabilir.

Hibe sözleşmesi akdi

MADDE 34 – (1) Hibe sözleşmesi, il müdürlüğü ve başvuru sahibi arasında iki adet olacak şekilde imzalanır. Hibe sözleşmesinin taraflarca imzalanmış metninin bir adedi ve ekleri il müdürlüğü, bir adedi de proje sahibi tarafından muhafaza edilir.

Hibenin nihai tutarı

MADDE 35 – (1) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) Hibe tutarı, hibe sözleşmesinde belirtilir ve bu tutar üst limit niteliğindedir. Satın almadan sonra; fatura tutarının hibe sözleşmesinde belirtilen hibeye esas proje tutarının altında olması durumunda faturada belirtilen tutarın %50'sine hibe ödemesi yapılır. Fatura tutarının hibeye esas proje tutarının üzerinde olması durumunda ise aradaki fark yatırımcı tarafından aynı katkı ile karşılanır. Hibenin nihai tutarı, fiili gerçekleştirmeler ve tahakkuklar sonrasında ortaya çıkar.

(2) Hibe miktarı, 13 üncü maddede belirtilen tutar ve oranı kesinlikle aşamaz.

Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi

MADDE 36 – (1) Yatırımcı, projeyi bu Tebliğ, güncel uygulama rehberi ve hibe sözleşmesi koşullarına uygun olarak icra etmediği takdirde Bakanlığın ödemeleri yapmama ve/veya hibe sözleşmesini feshetme hakkı saklıdır. Bu durumda Bakanlık, ayrıca hibe miktarını azaltabilir ve/veya hibe kaynaklarından ödenmiş olan meblağların tamamen veya kısmen geri ödenmesini talep edebilir.

(2) Hibe sözleşmeleri devredilemez. Ancak gerçek kişi başvurularında başvuru sahibinin, hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra vefat etmesi halinde, yasal mirasçıları talep ederlerse, başvuruda aranan koşulları sağlamaları şartıyla **(Mülga ibare:RG-9/10/2021-31623)** hibe sözleşmesi tadil edilerek uygulamalara devam edilir.

ONUNCU BÖLÜM

Uygulamalar, Satın Almalar ve Ödemeler

Proje uygulamalarının izlenmesi

MADDE 37 – (1) Proje sahipleri, hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra, teklif ve kabul edilen projeyi hibe sözleşmesi hükümlerine göre il müdürlüğünün bilgisi dâhilinde süresi içerisinde uygulamaya başlarlar.

(2) Projelerin uygulamalarının kontrolü ve izlenmesi, il proje yürütme birimlerince yapılır. Gerek duyulması halinde il proje yürütme birimlerinde ilgili kamu kurumu personeli de görev alabilir.

(3) (**Değişik:RG-9/10/2021-31623**) Proje uygulamalarının kontrolü, izlenmesi ve denetimi ihtiyaç duyulduğunda Genel Müdürlükçe de yapılır.

(4) (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) B iş planı kapsamında yatırımcılar, proje ile ilgili gelişmeleri içeren ilerleme raporlarını dört ayda bir il müdürlüğüne vermekle yükümlüdürler.

(5) Yapım işleri gerektiren konuda proje sunanlar, nihai rapor ile birlikte ilgili mevzuat gereği alınması gereken izinleri, işyeri açma ve çalışma ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve/veya yapı kayıt belgesi, demirbaş kayıt listesi, yatırıma ait fotoğraflar ile güncel uygulama rehberinde belirtilen belgeleri il müdürlüğüne ibraz etmekle yükümlüdür.

(6) (**Değişik:RG-9/10/2021-31623**) Proje sahipleri, tesisin inşaat ve makine-ekipman montajının tamamlanmasından ve deneme üretimine geçilmesinden sonra nihai raporunu sunar. Yatırımcılar, makine-ekipman alımlarına ait fiili gerçekleştirmelerden sonra ödeme taleplerini, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş fatura ve güncel uygulama rehberinde yer alan Ödeme Talep Formu ekinde istenen belgeler ile birlikte (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) projenin son tamamlanma tarihine kadar, il müdürlüğüne teslim ederler. Satın almalara ait ödeme ayrıntıları güncel uygulama rehberi ve satın alma rehberinde belirlenir.

(7) Satın almalarla ilgili faturanın tarihi, hibe sözleşmesinin taraflarca imzalanmasını takiben, 10 uncu maddenin birinci fıkrasında belirtilen süreler içerisinde olmak zorundadır. Fatura tarihinin bu süreyi aşması ve/veya ödeme talebinin süresi içinde yapılmaması durumunda il müdürlüğüne hibe sözleşmesi feshedilir. Hibe sözleşmesinde belirtilen durum ve mücbir sebepler haricinde, hibe sözleşmesine ilişkin süre uzatımı ve/veya sözleşmenin askıya alınması söz konusu değildir.

(8) Proje uygulamalarının bu Tebliğ ve hibe sözleşmesi hükümlerine uygun olarak yürütülmediğinin tespiti halinde, bu durum tutanağa bağlanarak, il müdürlüğü tarafından tutanak tarihinden itibaren yedi iş günü içerisinde proje sahiplerine uygulamaların hibe sözleşmesi hükümlerine uygun olarak yürütülmesi konusunda bir ihtar yazısı yazılır ve konu hakkında Genel Müdürlük en geç beş iş günü içerisinde bilgilendirilir.

(9) İhtar yazısının karşı tarafa tebliğ tarihini izleyen yirmi iş günü içerisinde projenin bu Tebliğ ve hibe sözleşmesi hükümlerine uygun olarak yürütülmediğinin tespit edilmesi halinde il müdürlüğü fesih için Genel Müdürlüğün uygun görüşü doğrultusunda hibe sözleşmesinin fesih işlemini başlatır.

(10) Proje uygulamaları ve takibi süresindeki iş ve işlemler, Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar, bu Tebliğ ve Bakanlık ile yatırımcı arasında imzalanmış olan hibe sözleşmesi hükümleri çerçevesinde yürütülür.

Satın alma ve uygulama sözleşmelerinin takibi ve uygulanması

MADDE 38 – (1) Yatırımcılar, proje uygulamasında hibe kapsamında yapacakları inşaat, makine, ekipman ve malzeme satın alma işlemlerinde Bakanlık tarafından yayımlanan satın alma rehberinde belirtilen kurallara uygun hareket ederler.

(2) Yatırımcılar tarafından hazırlanacak ihale dokümanları keşif bedelleri, ihale sonucunda imzalanacak uygulama sözleşmeleri tutarları ve uygulamalara ilişkin hakediş tutarları, kesinlikle hibe sözleşmesinde o gider için belirtilmiş tutarın üstünde olamaz.

(3) (**Değişik cümle:RG-17/2/2021-31398**)⁽¹⁾ Yatırımcılar, (**Değişik ibare:RG-9/10/2021-**

31623) veri giriş sistemine girdikleri ve ekledikleri tüm belgeleri kapsayan başvuru dosyalarını ve yayımlanan mevzuata uygun olarak yaptıkları inşaat, makine, ekipman ve malzeme alımlarına ilişkin ihaleye esas satın alma belgelerinin aslı ve bir sureti ile sipariş mektuplarının aslı ve bir suretini hibe sözleşmesi ekinde ilgili il müdürlüğüne elden teslim ederler. Yatırımcılar, ihaleyi kazanan yüklenicilere ait vadesi geçmiş vergi borcu ve Sosyal Güvenlik Kurumuna vadesi geçmiş prim borcu olmadığına dair belge ile yetkili mercilerden alınacak ihaleden yasaklı olmadıklarına dair belgeyi de ihale dosyasında ibraz etmek zorundadır.

(4) Bakanlık, yatırımcı ve yüklenici arasında taraf değildir. Yatırımcılar, hibe sözleşmesi hükümleri ve proje tekliflerine uygun olarak yaptıkları satın almalarla ilgili olarak uygulama sözleşmesi kapsamındaki işlerinin ifasındaki kusurları nedeniyle yüklenicilerle yaptıkları sözleşmelerin noter kanalı ile iptal edilmesi halinde kalan işlerin ifası için il müdürlüğünün onayını almak suretiyle yeniden ihaleye çıkabilirler. Bu madde kapsamında uygulanacak iş ve işlemlerden dolayı, Bakanlığın yatırımcı ve yüklenici arasında taraf olmama hükmüne istinaden yatırımcı, projenin yürütülmesi esnasında sebep olabileceği her türlü zarar konusunda, üçüncü taraflara karşı tek başına sorumlu olmayı kabul eder.

(5) Genel Müdürlük gerekli görmesi halinde ihale ile ilgili satın alma belgelerini kabul ve/veya reddi yönünden inceler.

Proje harcamalarının kontrolü

MADDE 39 – (1) Yatırımcılar, projelerindeki bütçe ve iş planı çerçevesinde gerçekleştirdikleri inşaat, makine ve ekipman alım işlerine ait **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028) nihai rapor**, ödeme taleplerini ve belgelerini il müdürlüğüne teslim ederler.

(2) İl müdürlüğüne teslim edilen **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028) nihai rapor ve** ödeme belgeleri; on beş gün içerisinde ilgili mevzuat, hibe sözleşmesi ve proje amaçlarına uygunluğu açısından kontrol edilip onaylandıktan sonra bu belgelere ait bilgilerin veri tabanına girişi yapılır. Her ayın on beşine kadar o aya ait hakediş bilgilerini içeren veri tabanı çıktısı onaylanarak üst yazı ekinde Genel Müdürlüğe gönderilir.

(3) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Nihai rapor ve ekleri tamamlanmayan projenin ödemesi yapılmaz.

Ödemeler

MADDE 40 – (1) İl proje yürütme birimi; yatırımcının ödeme talebi tarihinden itibaren on beş gün içerisinde başvuruya ait gerçekleştirmelerin kontrollerini yaparak tespit tutanaklarını düzenler. Genel Müdürlük tarafından internet ortamında oluşturulmuş veri tabanına il müdürlüklerince uygun görülerek girişleri yapılan hakedişler Genel Müdürlükçe yatırımcının hesabına aktarılır.

(2) Aynı katkıların **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** ödeme talebinden önce yatırımcı tarafından gerçekleştirilmiş olması gerekir.

(3) Asıllarına uygunluğu onaylanmış ödeme ile ilgili eklerin bir sureti il müdürlüğü tarafından muhafaza edilir. Genel Müdürlük gerekli görmesi halinde ödeme ile ilgili belgeleri incelemek üzere ister.

(4) Program kapsamında, Bakanlıkça ve yatırımcılarca yapılacak her türlü ödeme ve teminat ödemeleri Türk Lirası olarak yapılır.

(5) 30/6/2007 tarihli ve 26568 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tahsilat Genel Tebliği (Seri: A Sıra No:1) gereğince, yatırımcı tarafından **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** ödemede ve teminatın iadesi aşamasında, vergi dairelerince verilecek vergi borcu olmadığına dair belge ile Sosyal Güvenlik Kurumuna vadesi geçmiş prim borcu olmadığına dair belgenin ibraz edilmesi gerekir.

Proje hesapları

MADDE 41 – (1) Yatırımcı, projenin uygulanmasına ilişkin hesaplara ait kayıtları düzenli olarak tutmak ve saklamakla yükümlüdür.

Hibe sözleşmesinde yapılacak değişiklikler

MADDE 42 – (Mülga:RG-9/10/2021-31623)

Projede bütçe içi değişiklikler

MADDE 43 – (Değişik:RG-9/10/2021-31623)

(1) Konusu, amacı, niteliği ve niceliği değişmediği takdirde Bakanlığın uygun görüşü doğrultusunda projede bütçe içi değişiklik yapılabilir. Bütçe içi değişiklikler, makine, ekipman, malzeme ve inşaat işleri bütçe kısıtlarına aykırı olamaz. Aynı katkı ile yapılması planlanmış işlemlerin, bütçe değişiklikleri yatırımcının sorumluluğundadır.

Uygulama sorumluluğu

MADDE 44 – (1) Yatırımcılar, yatırımların proje amaçlarına uygun olarak yapılmasından, uygulamaların hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinden, doğru olarak belgelendirilmesinden, belgelerin muhafazasından ve izleme sürecinde il müdürlüğünce istenecek bilgi ve belgelerin süreleri içinde temininden sorumludur.

(2) İl müdürlükleri, yatırımcılarca gerçekleştirilecek projelerin amaçlarına uygun olarak yapılmasından, uygulamaların hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinin izlenmesinden, uygulamaya yönelik olarak düzenlenecek tüm belgelerin kontrolünden, onaylanmasından ve birer suretinin muhafazasından sorumludur.

(3) Yatırımcılarca gerçekleştirilecek projelerin faaliyetlerini amaçlarına uygun olarak sürdürmeleri şarttır. Hibe sözleşmesinde belirtilen mücbir sebepler dışında izleme süresi içerisinde işletmelerin faaliyetlerini sürdürmediklerinin tespit edilmesi halinde ödenen hibe, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesi hükümlerine göre hesaplanarak gecikme zammı ile birlikte yatırımcıdan tahsil edilir.

Proje ile sağlanan tesisin ve makine ekipmanının mülkiyeti (Değişik başlık:RG-29/11/2022-32028)

MADDE 45 – (1) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) Proje sahibi, hibe sözleşmesi kapsamında sağlanmış tesisin ve/veya makine ekipmanının mülkiyetini, yerini ve amacını izleme süresi boyunca değiştiremez, kapasitesini azaltamaz, başkalarına kiralayamaz. Bu amaçla, il müdürlüğü A iş planı için yılda en az bir kere makine ekipmanı, B iş planı için ise yılda en az iki kere yatırımları yerinde kontrol eder ve tutanağa bağlar.

(2) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Bu Tebliğ kapsamında, çelik silo konusunda proje uygulayan yatırımcıların, izleme süreci içinde lisanslı depoculuk konusunda faaliyet göstermeleri halinde hibe sözleşmesi hükümleri uygulanır.

(3) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** 8 inci madde kapsamındaki konularda gerçekleştirilen yatırımların, mücbir sebepler dışında, projelerin amaçlarına uygun olarak A iş planı kapsamında iki, B iş planı kapsamında ise üç yıllık izleme süresince faaliyetlerini sürdürmeleri şarttır. B iş planı kapsamında yapılan yatırımlarda tesisin ve/veya makine ekipmanının, A iş planı kapsamında ise makine ekipmanının mülkiyetinin, yerinin ve/veya amacının izleme süresi içerisinde değiştirildiğinin veya kiralandığının il müdürlüğü tarafından tespiti halinde, ödenen hibe tutarı 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesi hükümlerine göre hesaplanarak gecikme zammı ile birlikte yatırımcıdan tahsil edilir.

(4) Farklı gerçek/tüzel kişiler tarafından aynı veya farklı yatırım alanlarında kurulan işletmelerin başvuru aşamasında birbirleriyle ortak ekonomik ilişkileri tespit edilmemiş olsa dahi, projelerin uygulama sırası veya uygulama sonrası dönemde fiziki olarak birleştirilmesi, yatırım alanlarında ortak kullanımlar ya da muhasebe kayıtlarında görülen birleşme veya ortaklıklar tespit edilmesi durumunda ilgili tüm sözleşmeler feshedilerek hibenin geri alım süreci başlatılır.

ON BİRİNCİ BÖLÜM
Denetim ve Yaptırımlar

Denetim

MADDE 46 – (1) Program kapsamında yapılan tüm işlemler Bakanlık tarafından denetlenir. Bu denetimler sırasında yapılan işlemlere ait talep edilen tüm bilgi ve belgeler il müdürlüğünce Bakanlığa sunulur.

(2) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Genel Müdürlük, gerek duyulması halinde, Program kapsamında hibe desteği verdiği tesislerin denetimini gerçekleştirebilir.

Yaptırımlar

MADDE 47 – (1) Haksız yere yapılan destekleme ödemeleri, ödeme tarihinden itibaren Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesi hükümlerine göre belirtilen gecikme zammı oranları dikkate alınarak hesaplanan kanuni faizi ile birlikte, anılan Kanun hükümlerine göre geri alınır. Haksız ödemenin yapılmasında ödemeyi sağlayan, belge veya belgeleri düzenleyen gerçek ve tüzel kişiler, geri alınacak tutarların tahsilinde müştereken sorumlu tutulurlar.

(2) Bu Tebliğle belirlenen destekleme ödemelerinden, idari hata sonucu düzenlenen belgelerle yapılan ödemeler hariç, haksız yere yararlandığı tespit edilen yatırımcılar, il müdürlükleri ve Bakanlık internet sitelerinde ilan edilerek, Tarım Kanununun 23 üncü maddesi gereğince beş yıl süreyle Bakanlığın hiçbir destekleme programından yararlandırılmazlar.

(3) Yatırımcı, yatırımcının birinci derecede yakınları ve yatırımcıya ait şirketlerde çalışanlar, hibe desteğinden yararlanılacak kendi yatırımlarına ait makine, ekipman ve malzeme ile inşaat işleri için yüklenici olamazlar. Aynı zamanda satın almaya davet edilen yüklenici firmaların ortağı ya da hissedarı da olamazlar. Benzer şekilde yüklenici firmaların hissedarları, birinci derece yakınları ve yükleniciye ait şirketlerde çalışanlar da yatırımcı firmaların ortağı ya da hissedarı olamazlar. Aksi halde hibe ödemesi yapılsa dahi bu Tebliğde belirtilen usul ve esaslara göre yapılan hibe ödemesi geri alınır.

(4) İl müdürlüğü ile hibe sözleşmesi imzalayıp yatırımını tamamlayan yatırımcılardan izleme süresi içerisinde mülkiyetini değiştiren, faaliyetine son veren, hibe sözleşmesi hükümlerine aykırı hareket eden gerçek ve tüzel kişiler beş yıl süresince hibe desteklerinden faydalanamazlar.

ON İKİNCİ BÖLÜM **Çeşitli ve Son Hükümler**

Diğer desteklerden yararlanma

MADDE 48 – (1) Başvuruya esas proje için bu Tebliğ kapsamında verilecek destek dışında, faiz niteliğindeki destekler hariç, hiçbir kamu kurum ve kuruluşunun desteklerinden yararlanılamaz.

Programın uygulanmasına ilişkin yayınlar

MADDE 49 – (1) Bu Tebliğ gereği, Programın genel uygulama usul ve esaslarına açıklık getirmek, destek sağlamak amacıyla Genel Müdürlük tarafından çıkarılan uygulama rehberi, satın alma rehberi ve genelgeler "www.tarimorman.gov.tr" internet adresinde, bilgilendirme ve açıklamalar ise başvuru sayfasında yayımlanır. Bu yayınlar, bu Tebliğde belirtilen genel uygulama usul ve esaslarını belirler ve uygulamada dikkate alınır.

(2) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Bu Tebliğde yer almayan hususlar, güncel uygulama rehberi ve eklerinde açıklanır. Uygulama rehberi yıl içinde oluşan ihtiyaçlar çerçevesinde güncellenebilir. Bu Tebliğ ve güncel uygulama rehberinde yer almayan hususlarda; ilgili mevzuat hükümleri ile Genel Müdürlüğün görüş ve talimatları geçerlidir.

2020-2021 başvuru dönemindeki yatırım projelerinin fiziki olarak son tamamlanma tarihi

GEÇİCİ MADDE 1- (Değişik:RG-7/9/2022-31946)

(1) 2020-2021 başvuru dönemindeki yatırım projelerinin fiziki olarak son tamamlanma tarihi 1/11/2022'dir.

2021-2022 başvuru dönemindeki yatırım projelerinin son tamamlanma tarihi

GEÇİCİ MADDE 2- (Ek:RG-30/11/2022-32029)

(1) 2021-2022 başvuru dönemindeki yatırım projelerinin son tamamlanma tarihi 30/6/2023'tür.

2022-2023 başvuru dönemi için il proje değerlendirme komisyonunun görev süresi

GEÇİCİ MADDE 3- (Ek:RG-14/2/2023-32104)

(1) 2022-2023 başvuru dönemi için il proje değerlendirme komisyonunun görev süresi **(Değişik ibare:RG-23/2/2023-32113)** 6/2/2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle zarar gören ve afet bölgesi ilan edilen illerde 8/5/2023; diğer illerde ise 10/3/2023 tarihinde

sona erer.

Yürürlük

MADDE 50 – (1) Bu Tebliğin;

- a) 1 inci, 2 nci, 3 üncü, 4 üncü, 20 nci, 50 nci ve 51 inci maddeleri yayımı tarihinde,
b) Diğer maddeleri 1/1/2021 tarihinde,
yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 51 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Tarım ve Orman Bakanı yürütür.

(1) Bu değişiklik 21/11/2020 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

(2) 29/11/2022 tarihli ve 32028 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklikle maddeye ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere üçüncü fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

Ekleri için tıklayınız.

Tebliğın Yayımlandığı Resmî Gazete'nin		
	Tarihi	Sayısı
	21/11/2020	31311
Tebliğde Değişiklik Yapan Tebliğlerin Yayımlandığı Resmî Gazetelerin		
	Tarihi	Sayısı
1.	17/2/2021	31398
2.	9/10/2021	31623
3.	2/12/2021	31677
4.	21/1/2022	31726
5.	7/9/2022	31946
6.	29/11/2022	32028
7.	30/11/2022	32029
8.	14/2/2023	32104
9.	23/2/2023	32113